

Οχυρό Ρούπελ. Εκεί όπου το νέο "ΟΧΙ" αποδόθηκε με τη φράση: «Τα οχυρά δεν παραδίδονται, αλλά καταλαμβάνονται».

Σύνταξη - επιμέλεια
Ευάγγελος Μαυρογόνατος
(Κιλκίς, 1/4/2021)

Σε αυτή την ηρωική απάντηση θα μπορούσε να συνοψίσει κάποιος την ιστορία του οχυρού του Ρούπελ, του μεγαλύτερου απ' όλα της «γραμμής Μεταξά», τα χώματα του οποίου «ποτίστηκαν» με το αίμα των Ελλήνων πολεμιστών. Εκεί όπου γράφτηκαν χρυσές σελίδες στην ιστορία του έθνους.

Η Μάχη στο Οχυρό Ρούπελ.¹

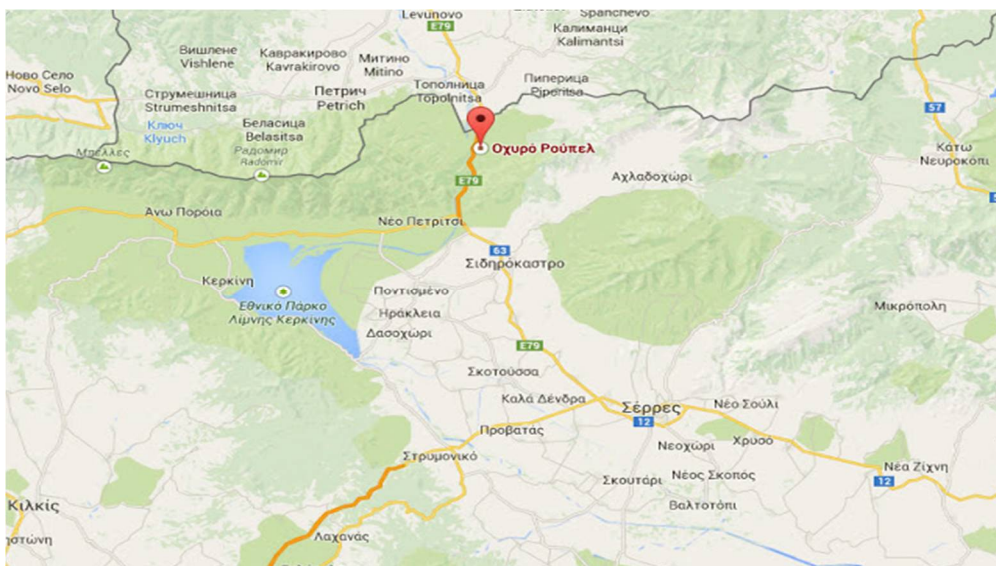
Α' Παγκόσμιος πόλεμος

Πολύ γνωστή από τους δύο παγκοσμίους πολέμους είναι η οχυρή στενωπός του Ρούπελ, που σχηματίζεται μεταξύ του όρους Αγκίστρου και των ανατολικών προσβάσεων του Μπέλες, (μέσα από τη στενωπό αυτή ρέει ο ποταμός Στρυμόνας και κοντά στη βόρεια έξοδο της βρίσκεται η ελληνοβουλγαρική μεθόριος).

Λόγω της στρατηγικής της σημασίας μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο κατασκευάστηκε στη θέση αυτή ανασχετικό σύστημα οχυρών, από το οποία ισχυρότερο ήταν αυτό του Ρούπελ, που βρίσκεται προς τη βόρεια έξοδο της στενωπού, γνωστή ως γραμμή Μεταξά.

Κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο καταλήφθηκε στις 26 Μαΐου 1916 από τις βουλγαρογερμανικές δυνάμεις, κάτω από τις εξής συνθήκες:

Στις 9.45' ώρα ο Διοικητής του οχυρού Ταγματάρχης Μαυρουδής ανέκοψε την προέλαση 2 βουλγαρικών συνταγμάτων της 7ης Μεραρχίας, τα οποία αφού πέρασαν το πρωί τη μεθόριο, προήλασαν προς το οχυρό.

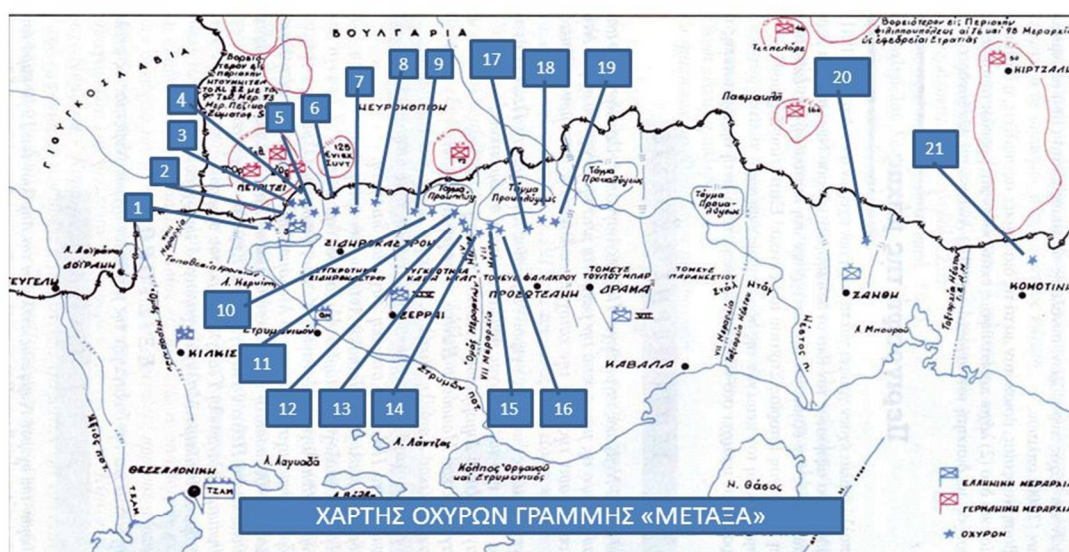
Ο Ταγματάρχης Μαυρουδής εκτελώντας διαταγές άρχισε να βάλλει με το πυροβολικό κατά των συνταγμάτων αυτών, με αποτέλεσμα να ανακόψει την κίνηση τους.

Στη συνέχεια όμως μετά από συνεννόηση με τον Υπουργό Στρατιωτικών διατάχθηκε να παραδώσει το φρούριο, εφ' όσον το επιτιθέμενο στράτευμα βρισκόταν υπό τη διοίκηση Γερμανού αξιωματικού.

Έτσι το οχυρό παραδόθηκε μαζί με το βαρύ οπλισμό του στο Γερμανό αξιωματικό Τιλ.

Η Γραμμή Μεταξά

Τα πρώτα οχυρά επί της ελληνοβουλγαρικής μεθορίου κατασκευάστηκαν την περίοδο 1913- 14, βάσει εισηγήσεως του τότε Αντισυνταγματάρχη Ι. Μεταξά, διευθυντή της Β` Επιτελικής Διευθύνσεως. Τα οχυρά που κατασκευάστηκαν τότε ήταν εννέα: Ρούπελ, Φαιά Πέτρα, Περιθώρι, Λίσσε, Τούλουμπαρ, Παρανέστιο, Παράδεισος, Δόβα Τεπέ.

ΟΧΥΡΑ ΓΡΑΜΜΗΣ «ΜΕΤΑΞΑ»

1. Ποποτλίβιτσα , 2. Ιστίμπεη, 3. Κελκαγιά, 4. Αρπαλούκι, 5. Παληουριώνες, 6. Ρούπελ , 7. Καρατάς, 8. Κάλη, 9. Περσέκ, 10. Μπαμπαζώρα, 11. Μαλιάγκα, 12. Περιθώρι, 13. Παρταλούσκα, 14. Ντασαβλή, 15. Λίσσε, 16. Πυραμοειδές, 17. Καστίλλο, 18. Άγιος Νικόλαος, 19. Μπαρτίσεβα, 20. Εχίνος, 21. Νυμφαία

Κατά τον μεσοπόλεμο και ιδίως επί πρωθυπουργίας Μεταξά η κατασκευή της γραμμής των οχυρών εντατικοποιήθηκε.

Έτσι τον Απρίλιο του 1941 ήταν σχεδόν ολοκληρωμένα 21 οχυρά:

- * **Περιοχή Μπέλες:**
Ποποτλίβιτσα, Ιστίμπεη, Κελκαγιά, Αρπαλούκι, Παλιου Ριώνες.
- * **Περιοχή Αγκίστρου:**
Ρούπελ, Καρατάς, Κάλη
- * **Περιοχή Αλή Μπουτούς και Μαύρο Βουνό:**
Περσέκ
- * **Υψίπεδο Κάτω Νευροκοπίου:**
Μπαμπαζώρα, Μαλιάγκα, Περιθώρι, Παρταλούσκα, Ντασαβλή, Λίσσε, Πυραμιδοειδές
- * **Περιοχή Βώλακα:**
Καστίλλο, Άγιος Νικόλαος, Μπαρτισέβα
- * **Ξάνθη:** Εχίνος
- * **Κομοτηνή:** Νυμφαία

Τα τεχνικά χαρακτηριστικά του οχυρού:

Το οχυρό Ρούπελ, ήταν το μεγαλύτερο από όλα τα οχυρά της «γραμμής Μεταξά», το συγκρότημα εκτείνεται σε μέτωπο 2.500μ. και περιελάμβανε 123 ενεργητικά σκέπαστρα, το ανάπτυγμα των υπόγειων χώρων ήταν 1.849 τ.μ., ενώ οι στοές συγκοινωνίας ανέρχονταν σε 4.251 μ.

Η συνολική έκταση ήταν 6.100 μ. και το σύνολο της φρουράς ήταν 1.397 άνδρες. Το κόστος κατασκευής του ήταν 111.540.000 δρχ.

Η οχύρωση περιλάμβανε τα εξής ενεργητικά σκέπαστρα:

- Πολυβολεία 4 απλά, 18 διπλά
- Πυροβολεία πλαγιοφυλάξεις 2
- Αντιαρματικά πυροβολεία 1 απλό, 2 διπλά
- Αντιαεροπορικά πυροβολεία 2
- Ολμοβολεία 3 απλά, 1 διπλό
- Παρατηρητήρια 22 απλά, 1 διπλό
- Σκέπαστρα προβολέα 3
- Οπτικοί σταθμοί 2
- Έξοδοι 14 απλές, 3 με πολυβόλα
- Βομβιδοβολεία 1 απλό, 1 διπλό, 1 τριπλό

Το οχυρό ήταν εξοπλισμένο με τα εξής πυροβολεία:

- **Πέντε αντιαρματικά πυροβόλα των 37 χιλ.** στο λόφο Ουσίτας, στα αντερείσματα Μολών Λαβέ και στο λόφο Εξόδου
- **Δύο ορειβατικά πυροβολεία 75/19** σε πυροβολεία πλαγιοφύλαξης
- **Τρία πεδινά των 75 χιλ.** σε ρόλο αντιαρματικής άμυνας του οχυρού σε ημιμόνιμα πυροβολεία (μαζί με δυο ορειβατικά συγκροτούσαν τον ουλαμό πυροβολικού του οχυρού)
- **Τρία πεδινά πυροβόλα των 75 χιλ.** σε αντίστοιχα αντιαρματικά περιπόλια επί της εθνικής οδού Κούλας – Σιδηροκάστρου
- **Ένα κινητό αντιαρματικό των 47 χιλ.** από ιταλικά λάφυρα
- **Ένα αντιαεροπορικό των 20χιλ.** στην Ουσίτα και ένα των 37 χιλ. στον Προφήτη Ηλία.

Επίσης, όλα τα οχυρά της «γραμμής Μεταξά» διέθεταν υπόγεια καταφύγια για την ασφαλή διαβίωση της φρουράς, ακόμα υπήρχαν διοικητήρια, θάλαμοι οπλιτών και αξιωματικών, τηλεφωνικά κέντρα, σταθμοί ασυρμάτου, μαγειρεία, αποθήκες (τροφίμων, καυσίμων, πυρομαχικών, κ.λ.π) που εξασφάλιζαν την αυτάρκεια των οχυρών για 10 μέρες, δεξαμενές νερού, αποχωρητήρια, μηχανοστάσια, σταθμοί πρώτων βοηθειών στοές επικοινωνίας κ.λ.π.

Ιστορικό της μάχης:

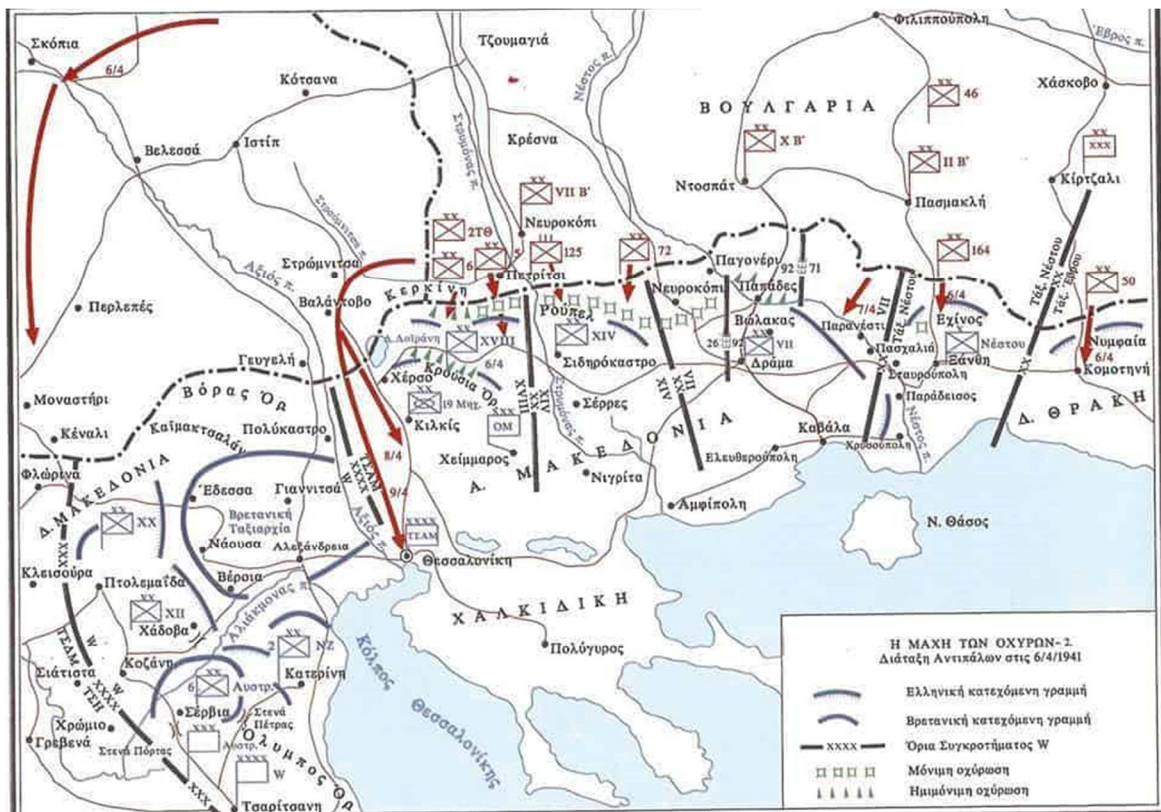
6 Απριλίου:

Η γερμανική επίθεση εκδηλώθηκε στις 05.15 της 6ης Απριλίου.

Για τον κανονισμό των βολών πυροβολικού είχε μεταφερθεί στα βόρεια του Στρυμόνα ένα δέσμιο στη γη αερόστατο, η παρουσία του ήταν προκλητική καθώς η ελληνικές δυνάμεις στερούσαν από αεροπορική κάλυψη.

Ελάχιστα λεπτά αργότερα άρχισαν οι επιθέσεις από αεροσκάφη στούκας, στόχος τους εκτός από το οχυρό ήταν και το Κέντρο Αντίστασης Καπίνας.

Εικόνα 1 Διάταξη αντιπάλων δυνάμεων 6 Απριλίου 1941

Η γερμανική επίθεση στα ανατολικά του Ρούπελ.

Στα ανατολικά του αριστερού υποτομέα του Συγκροτήματος Σιδηροκάστρου έδρασαν τα τάγματα II/125 & III/125, όπου σύμφωνα με το σχέδιο της επίθεσης έπρεπε πρώτα να καταλάβουν το ύψωμα 350 στο διάκενο των οχυρών Ρούπελ - Καρατάς.

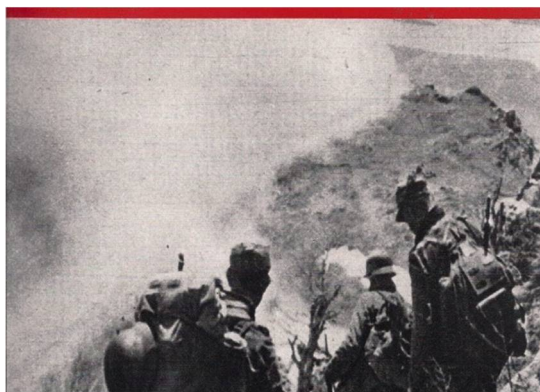
Για να μην καταληφθεί το ύψωμα πολέμησαν, η διμοιρία του φυλακίου Κούλας, και του 3ου λόχου προκάλυψης.

Το II/125 τάγμα πλησίασε, στις 06.40, το ύψωμα 350 και το κατέλαβε με αιφνιδιαστική επίθεση, ακολουθούμενο από το III/125 το ύψωμα 350 στο διάκενο των οχυρών Ρούπελ - Καρατάς.

Για να μην καταληφθεί το ύψωμα πολέμησαν, η διμοιρία του φυλακίου Κούλας, και του 3ου λόχου προκάλυψης.

Το Π/125 τάγμα πλησίασε, στις 06.40, το ύψωμα 350 και το κατέλαβε με αιφνιδιαστική επίθεση, ακολουθούμενο από το ΙΙΙ/125.

Επίθεση του ΙΙΙ/125 Γερμανικού Τάγματος.

Εκμεταλλεζόμενοι τις πτυχώσεις του εδάφους, οι Γερμανοί έφθασαν σε απόσταση 200 μ. από τα έργα του οχυρού Ρούπελ.

Οι υπερασπιστές του οχυρού μαζί με την βοήθεια του Καρατάς και του πυροβολικού κατάφεραν να αποκρούσουν και της τρεις επιθέσεις του τάγματος.

Διείσδυση του Π/125 Γερμανικού Τάγματος στα νώτα του Ρούπελ.

Οι Γερμανοί του Π/125 τάγματος υποβλήθηκαν σε παρόμοιες δοκιμασίες, αλλά ήταν ο μόνος πραγματικός κίνδυνος για τις ελληνικές δυνάμεις καθ' όλη την διάρκεια του αγώνα.

Από τους 100 άνδρες πέρασαν 60 σε μια ομάδα βαρέων πολυβόλων και μια ομάδα διαβιβαστών. Οι υπόλοιποι Λόχοι του Τάγματος γνώρισαν την καταστροφή.

Ο 5^{ος} Λόχος σχεδόν διαλύθηκε. Ο 8^{ος} Λόχος κατάφερε να περάσει το βράδυ της 6 – 7/4 και ενώθηκε με τα υπόλοιπα τμήματα το μεσημέρι της 7/4 με πολύ μεγάλες απώλειες.

7 Απριλίου:

Την αυγή του 7ης Απριλίου συγκροτήθηκαν τρεις περίπολοι του Ρούπελ με αποστολή την εκκαθάριση της περιοχής από τους εχθρούς και την αποκατάσταση της τηλεφωνικής επικοινωνίας.

Αποτέλεσμα αυτής της περιπολίας ήταν η σύλληψη 14 αιχμαλώτων με 3 συσκευές ασυρμάτου και 2 όλμους.

Επίσης δεν έλειψαν οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί, μάλιστα στις 7-8/4 τα στούκας χρησιμοποίησαν βόμβες 500 κιλών.

Η υποχώρηση των Γερμανών και οι μικρές απόλυες των Ελλήνων υπερασπιστών ανύψωσαν το ηθικό των Ελλήνων.

Ο Παπακωνσταντίνου σημειώνει χαρακτηριστικά:

"Το ηθικών των στρατιωτών υπέροχον. Τους βομβαρδισμούς και την κόλασιν πυρός υποδέχοντο με ζητωκραυγάς".

Αγώνες εναντίον των Γερμανών στα νότια του Ρούπελ.

Η παρουσία των Γερμανών στα νότια του οχυρού Ρούπελ απασχόλησε τις ελληνικές δυνάμεις.

Η διμοιρία αρμάτων που θα ενεργούσε με το απόσπασμα του Παπαχατζή δεν χρησιμοποιήθηκε λόγω εδαφικών δυσχερειών.

Εναντίον των Γερμανών που είχαν καταλάβει το παρατηρητήριο της 7ης πυροβολαρχίας στο ύψωμα Τεπελάρ κινήθηκαν δύο διμοιρίες του 3ου λόχου υπό των Νιάνου και Παπαχατζή υπό τον ανθυπολοχαγού Καρατζά.

Μετά από ολοήμερη μάχη, οι ελληνικές δυνάμεις κατάφεραν να απωθήσουν τους Γερμανούς στο ύψωμα Γκολιαμά ανάμεσα στο χωριό Κλειδί και το λόφο Λουτρών.

8 Απριλίου:

Στις 06:00 το πρωί της 8ης Απριλίου το οχυρό Ρούπελ δέχτηκε νέο σφοδρό βομβαρδισμό από την αεροπορία και το πυροβολικό, που συνεχίστηκε όλη την ημέρα.

Οι Γερμανοί του III/125 τάγματος ετοιμάστηκαν για νέα επίθεση με τρεις ομάδες εδάφους και μία διμοιρία σκαπανέων.

Για το σκοπό αυτό ενισχύθηκε με δύο διμοιρίες του 13ου και 14ου Λόχου. Οι απώλειες του οχυρού την ημέρα αυτή ήταν ένας νεκρός και τέσσερις τραυματίες οπλίτες ενώ οι υλικές ήταν ελάχιστες.

Σημαντικές, αντίθετα, ήταν οι απώλειες του εχθρού. Ενέργειες για την εξουδετέρωση των Γερμανών στα νότια του Ρούπελ.

Πιο σοβαρή ήταν η κατάσταση στα νότια του οχυρού αφού το II/125 τάγμα ενισχύθηκε από την κάθοδο των γερμανών δυνάμεων της 5ης Ορεινής Μεραρχίας στα δυτικά του Στρυμόνα.

Η κατάσταση χειροτέρευε για την ελληνική πλευρά γιατί η Ομάδα Μεραρχιών διέταξε τα τάγματα του 41 Συντάγματος Πεζικού να επιστρέψουν στις αρχικές τους θέσεις μάχης.

Η κατάσταση ήταν κρίσιμη καθώς η επόμενη προγραμματισμένη ενέργεια ήταν η διάβαση του Στρυμόνα από την 5η Ορεινή Μεραρχία.

Το οχυρό Ρούπελ υπέστη βομβαρδισμούς πυροβολικού και αεροπορίας και την ημέρα αυτή.

Μέχρι το μεσημέρι οι βομβαρδισμοί ήταν μικρής έντασης αλλά από τις 14:00 μετατράπηκαν σε σφοδρούς.

Στις 12:30, όμως, όταν επρόκειτο να εφορμήσουν τα τμήματα κρούσης, το ελληνικό πυροβολικό εξαπέλυσε στους χώρους εξόρμησης το φονικό πυρ και προκλήθηκαν πολλές και βαριές απώλεις στους Γερμανούς.

Μετά από αυτό τα γερμανικά τμήματα άρχισαν να οπισθοχωρούν. Οι απώλεις του οχυρού ήταν πέντε νεκροί και έντεκα τραυματίες.

Στις 17:00 προσήλθαν Γερμανοί κήρυκες για να γνωστοποιήσουν την συνθηκόληψη του ΤΣΑΜ ζητώντας την παράδοση του οχυρού.

9 Απριλίου:

Εικόνα 2 Τχης Γεώργιος Δουράτσος

Ο Διοικητής του, Ταγματάρχης Γεώργιος Δουράτσος απάντησε: **«ότι τα οχυρά δεν παραδίδονται αλλά καταλαμβάνονται»** και ότι θα συνεχίσει τον αγώνα στερούμενος άλλων διαταγών.

Ο κήρυκας διαβεβαίωσε στην στρατιωτική του τιμή ότι δεν επρόκειτο για απάτη και όρισε συνάντηση για την 06:00 της επόμενης 10/4.

Το οχυρό επικοινωνήσε με τη Μεραρχία όπου κοινοποίησε την συνθηκολόγηση. Η αντίδραση των ανδρών του οχυρού ήταν ότι ο αγώνας έπρεπε να συνεχιστή.

10 Απριλίου 1941:

Την επομένη 10 Απριλίου 1941 έλαβε χώρα η παράδοση του οχυρού.

Τα Γερμανικά τμήματα "μας εσεβάσθησαν και μας ετίμησαν", σύμφωνα με την έκθεση Πλευράκη.

Έξω από το οχυρό ήταν παραταγμένο γερμανικό τμήμα και απέδωσαν τιμές.

Ο εντεταλμένος για την παραλαβή του οχυρού Γερμανός αξιωματικός συγχάρηκε τον διοικητή του, Ταγματάρχη Γεώργιο Δουράτσο, διαβεβαιώνοντας τα συγχαρητήρια και το θαυμασμό των ανωτέρων του.

Τόνισε μάλιστα ότι για τους Γερμανούς αποτελούσε τιμή και υπερηφάνεια ότι είχαν ως αντίπαλο έναν τόσο ηρωικό στρατό.

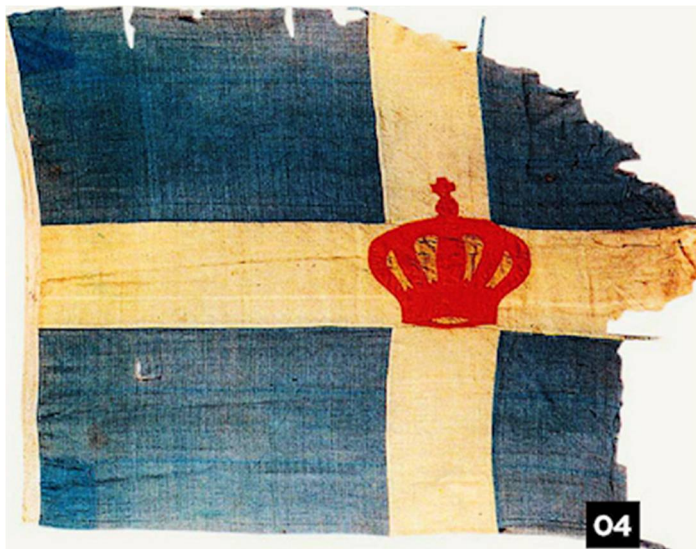
Σχετικά με τις απόλυες των εμπολέμων στον αριστερό υποτομέα του Συγκροτήματος Σιδηροκάστρου, ο Πλευράκης σημειώνει στην έκθεση του:

"Αι απώλειαι ασήμαντοι έναντι τοιούτου αγώνος ώστε περιορισθεί σε 4 νεκρούς αξιωματικούς και 40 άνδρες τραυματίες 2 αξιωματικοί και 150 άνδρες. Απεναντίας του αντιπάλου βαρύτατε ως μαρτυρούν τα υπάρχοντα νεκροταφεία και ας αποσιωπώ δια λόγους σκοπιμότητος".

Έτσι έληξε η μάχη του Ρούπελ, που επάξια κατατάσσεται στην κατηγορία των απόρθητων οχυρών, καθώς δεν καταλήφθηκε από τον αντίπαλο αλλά συνθηκολόγησε λόγω εξωτερικών περιστάσεων και κατόπιν διαταγής.

Το 1250 γερμανικό Σύνταγμα πλήρωσε τις μάταιες προσπάθειες κατάληψής του με 400 νεκρούς και τραυματίες, ενώ το 100 Σύνταγμα Ορεινών Κυνηγών που ενήργησε κατά του οχυρού Παλιουριώνες είχε 27 νεκρούς και 75 τραυματίες.

Οι απώλειες της φρουράς του Ρούπελ ανήλθαν σε 44 νεκρούς και 152 τραυματίες.

Πολεμική σημαία του Ρούπελ μετά τη μάχη.

Βρίσκεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Η αυτοθυσία του Λοχαγού Κυριακίδη:

Το κανόνι της πυροβολαρχίας του Λοχαγού Κυριακίδη όπως σώζεται σήμερα

Το κατεστραμμένο από τα γερμανικά στούκας κανόνι του Λοχαγού Αλέξανδρου Κυριακίδη καθλώνει τον επισκέπτη στο οχυρό Ρούπελ.

Ο Λοχαγός στις κρίσιμες μάχες του Απριλίου του 1941 γνώριζε πολύ καλά πως σε περίπτωση που καταλαμβάνονταν από τους Γερμανούς, θα κατέρρευε η άμυνα και οι Ναζί θα έμπαιναν στην Ελλάδα... δια περιπάτου.

Εικόνα 3 Λοχαγός Κυριακίδης

λουτφάφε τα οποία στη συνέχεια ισοπέδωσαν τη θέση του λοχαγού.

Τον Απρίλιο του 2001 έπειτα από έρευνα για την ανεύρεση των οστών των πεσόντων της πυροβολαρχίας του Κυριακίδη, σε βάθος 3,5 μέτρων βρέθηκαν τα όσα, προσωπικά αντικείμενα των τεσσάρων στρατιωτών αλλά και το κατεστραμμένο κανόνι.

Στις 7 Απριλίου η πυροβολαρχία του Λοχαγού δρούσε προς ενίσχυση των μαχητών στο ύψωμα Καρακιτόκ της περιοχής του οχυρού. Ξαφνικά εμφανίστηκαν Στούκας για την υποστήριξη γερμανικών δυνάμεων.

Οι στρατιώτες που τον πλαισίωναν του ζήτησαν να σταματήσουν να «ρίχνουν» προκειμένου να μη γίνουν αντιληπτοί.

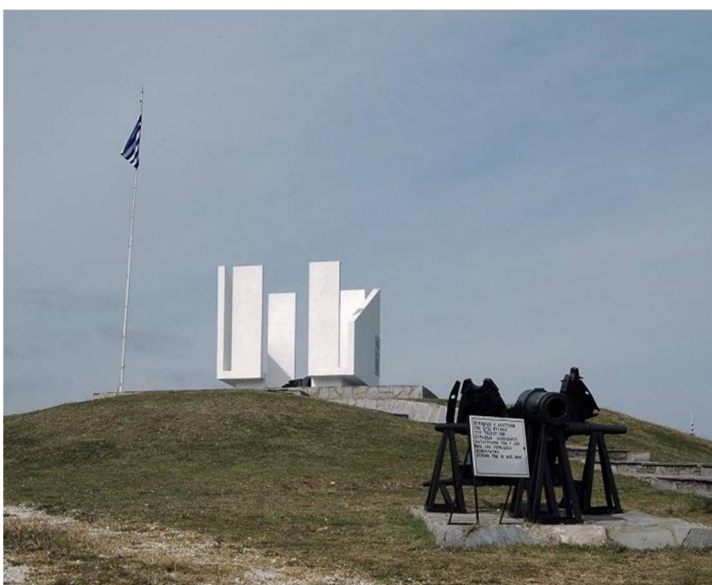
Εκείνος, ωστόσο, τους απάντησε πως «δεν είναι δυνατόν τώρα που όλοι μάχονται, εκείνοι να σταματήσουν και να εγκαταλείψουν».

Λίγα λεπτά αργότερα η πυροβολαρχία του Λοχαγού Κυριακίδη έγινε αντιληπτή από τα αεροσκάφη της

Εικόνα 4 Το σημείο που βρέθηκε το κανόνι

Το οχυρό του Ρούπελ σήμερα:

Πλέον το οχυρό του Ρούπελ, αποτελεί έναν τόπο μνήμης, ανδρείας αλλά και θαυμασμού απέναντι στα ηρωικά κατορθώματα των ελληνικών δυνάμεων.

Οι επισκέπτες που συνεχώς φθάνουν στο οχυρό με σκοπό να το “εξερευνήσουν” και να αναβιώσουν τα γεγονότα που συντελέστηκαν εκεί, έχουν την ευκαιρία να επισκεφθούν τη μοναδική επισκέψιμη στοά των οχυρών, στο εσωτερικό της οποίας υπάρχουν διορά-

ματα που αναπαριστούν την καθημερινότητα των στρατιωτών.

Επίσης, το μουσείο, το παρατηρητήριο, το περίπτερο των επισκεπτών καθώς και το Ηρώο των πεσόντων, είναι τα μέρη που συμβάλλουν σε μια εξ ολοκλήρου γνώση της ιστορικής αλήθειας, αλλά και στην απόδοση τιμών στους ανθρώπους που πολέμησαν, και έπεσαν μαχόμενοι για την πατρίδα, για το έθνος.

Το Ηρώο των πεσόντων στο οχυρό του Ρούπελ

Σήμερα όσο άλλο ποτέ, επιβάλλεται να τους θυμόμαστε με δόξα και τιμή, και ας μας φωτίζει το παράδειγμά τους.

Μόνο όταν επέρχεται ιστορική λήθη, πεθαίνουν οι ήρωες μας!

ΑΘΑΝΑΤΟΙ!!!

ΠΗΓΕΣ:

- Δ.Ι.Σ. Επίτομη Ιστορία Ελληνοϊταλικού & Ελληνογερμανικού Πολέμου 1940 - 1941
- Βικιπαίδεια
- Ιστοσελίδα «Οχυρό Ρούπελ»
- Φωτογραφικό υλικό από διαδίκτυο